

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

התוועדות

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוק"לה"ה נבנ"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

ש"פ תולדות, מבה"ח וער"ח כסלו, ה'תשכ"ז

יו"ל לש"פ תולדות, מבה"ח וער"ח כסלו, ה'תשע"ב

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים”

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים ושתים לבריאה

לזכות הנערה השלוחה

רבקה בת שפרה אביבה

לרפואה שלימה וקרובה

ושלא יישאר שום רושם כלל

וכ"ק אדמו"ר יגין עלי, שתה"י בריאה ושלימה

ולאריכות ימים ושנים טובות ובריאות

נדפס על ידי ולזכות דודה ודודתה

הרה"ת ר' יעקב יהודה ליב וזוגתו מרת חוה שיחיו אלטיין

ולזכות

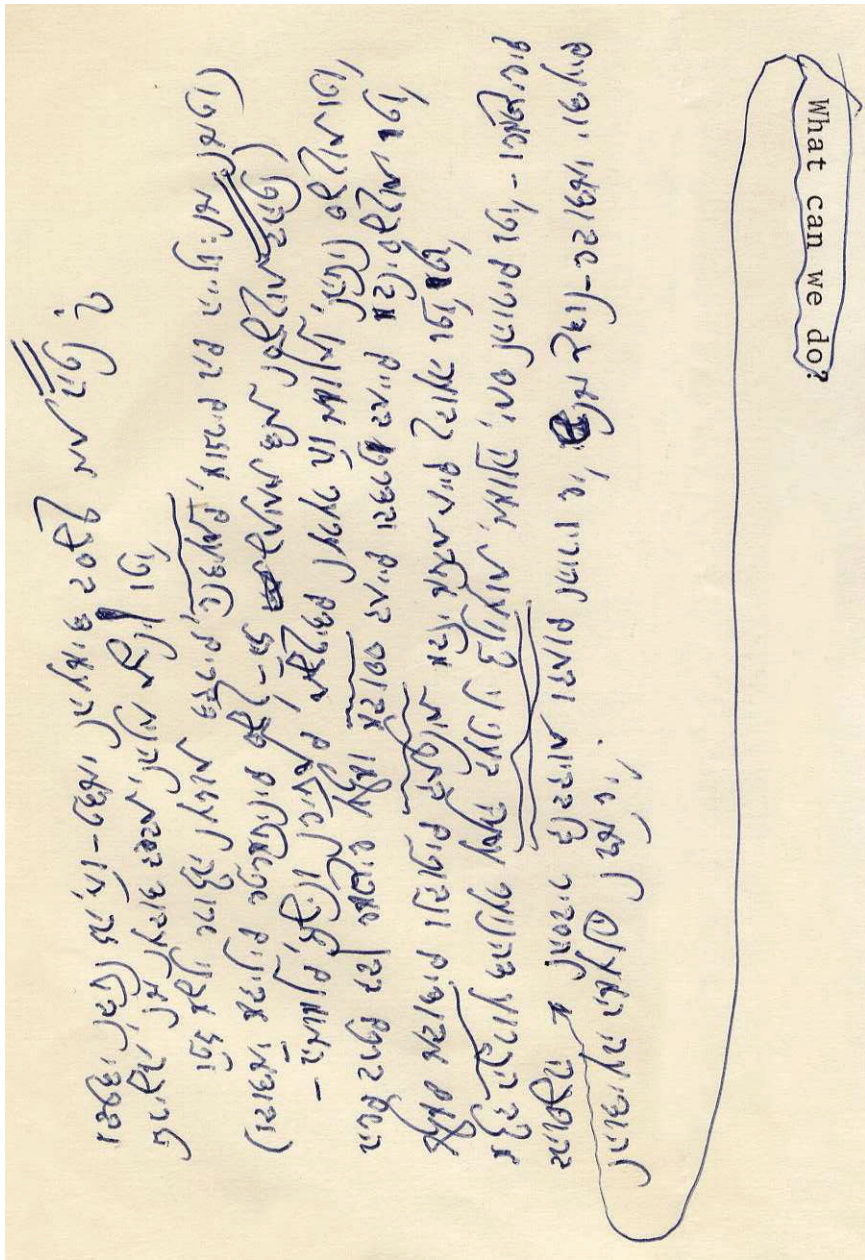
הרה"ת ר' יעקב יהודה ליב בן רחל דוואשא

לרפואה שלימה וקרובה

בכל רמ"ח אבריו ושסי"ה גידיו

ושלא יישאר שום רושם כלל

ולאריכות ימים ושנים טובות ובריאות

בס"ד.

פתח דבר

לקראת ש"פ תולדות, מבה"ח וער"ח כסלו הבעל"ט, הננו מוציאים לאור חלק מהתוועדות ש"פ תולדות, מבה"ח וער"ח כסלו ה'תשכ"ז – הנחה בלתי מוגה.

*

בתור הוספה – שני מכתבים (תדפיס מכרכי "אגרות-קודש – מילואים" מהשנים תרפ"ה-תשל"ה, שמכינים עתה לדפוס).

לחביבותא דמילתא – בא בסוף הקונטרס צילום כתי"ק ממענה על גליון המכתב דח' מנחם-אב ה'תשל"ה.

*

ויה"ר שזוכה תיכף ומיד ממש לקיום היעוד "הקיצו ורננו גו'", ומלכנו נשיאנו בראשם, וישמיענו נפלאות מתורתו, "תורה חדשה מאתי תצא".

ועד הנחות בלה"ק

יום הבהיר כ"ה מרחשון, ה'תשע"ב
ברוקלין, נ"י.

©

Published and Copyright 2011 by
LAHAK HANOCHOS INC.

788 Eastern Parkway Suite #408 Brooklyn, New York 11213

Tel. (718) 604-2610 • Fax. (206) 666-1770

E-mail: info@lahak.org • Internet: http://www.lahak.org

The Kehot Logo is a trademark of Merkos L'inyonei Chinuch, Inc.

5772 • 2011

Printed in the United States of America

נדפס באדיבות דפוס
The PrintHouse

538 Johnson Ave. Brooklyn N.Y. 11237

(718) 628-6700

נסדר והוכן לדפוס

על ידי חיים שאול בן חנה

בדפוס „ועד הנחות בלה"ק"

Tel. (718) 604-2610 Fax. (206) 666-1770

נדפס בסיוע ולזכות בנימין בן חדוה ומשפחת פדרמן ולזכות אמם חדוה בת לאה רייזל

פעמים ואין דבריהם יוצאים מדי פשוטו, אפילו כשדברו תשעים ותשע פעמים ונדמה לו שחיו לא הצליח עליו לדבר הפעם המאה ובחיות ובמרץ כדבעי.

תקותי שינצל ימי חנוכה וחדש הגאולה הבעי"ל להחזקת היהדות בכלל ולתורת החסידות ביחוד שהרי י"ט כסלו ראש השנה ללימוד החסידות ודרכי החסידות.

בברכה לבשו"ט בכל האמור.

ב

[ח' מנחם-אב, ה'תשל"ה]

להודיעה המענה לב"א ש"י.

בהוספה [– לשאלתה מה יכולה היא לעשות בזה –] להסביר **בלבביות** ו**בחום** להוריו ש"י פלא גדול – שבודאי יודעים מצב **הפרוע** דהנוער עתה בעניני צניעות, אמונה, יחס להורים וכו' – ושמרגישים עצמם אבודים ונבוכים **בתכלית** מבלי מטרת חיים קבועה וכו' וכו'

השם ברכם בבן שמרגיש עצמו **מנוסס** בחיים ובדרכו בחיים מבלי ספקות וכו'

– האומנם, אפילו לשיטתם, תפקידם לערער ח"ו אמונתו, להטיל ספקות וכו' (ובודאי מבינים שכשמטילים ספק – ה"ז פתיחת דלת לספקות **בהכל**)

וכי"ז מפני שרוצה לעשות דברים, **שלדעתם**, מוזרים הם היינו: לא לאכול טריפה, לא לעבוד בשבת, להניח תפלין וכו'

ובכדי לבטל זה, ח"ו – כדאי להעמיד בספק את **הכל**?

אפילו מאה פעמים: ב"מ לא, א. וש"נ.

ב

מצילום כתי"ק, על גליון מכתב בתאריך זה – בה כותבת אשה ע"ד בן אחותה ההולך ומתחזק בעניני יהדות, אלא שזהו בניגוד לרצון אביו, מה שגורם (חלקית עכ"פ) ליצירת מתח ופירוד בביתם. וכיון שבן אחותה קיבל מענה מרבינו שבכל זאת ימשיך בהתחזקותו בדת, הריהי פונה במכתבה לאישור המענה. וכמו"כ שואלת – מה יכולה היא לעשות בזה.

בס"ד. שיחת ש"פ תולדות, מבה"ח וער"ח כסלו, ה'תשכ"ז.

בלתי מוגה

א. כ"ט מרחשון הוא ערב ר"ח כסלו, ובקביעות שנה זו – ערב שני ימי ר"ח כסלו, כיון שחודש מרחשון בשנה זו הוא חודש מלא, שיש בו (לא רק כ"ט יום, אלא) ל' יום, ולכן נקראת שנה זו שנה שלימה. ובהקדמה:

הטעם שסדר החדשים הוא אחד מלא ואחד חסר – כמבואר ברמב"ם¹ (ובשאר הספרים שעוסקים בענינים אלו) – לפי ש"חדשה של לבנה (והרי "ישראל מונין ללבנה"²) תשעה ועשרים יום ומחצה. . ואי אפשר לומר שראש החדש יהי' במקצת היום עד שיהי' מקצת היום מחדש שעבר ומקצתו מהבא, שנאמר³ עד חודש ימים, מפי השמועה למדו שימים אתה מחשב לחודש, ואי אתה מחשב שעות, לפיכך עושין חדשי הלבנה מהן חודש חסר ומהם חודש מלא", כך, שבשני חדשים שאחד מהם מלא ואחד מהם חסר, ניתוסף יום שלם, שמשלים את חסרון ב' חצאי הימים בחדשה של לבנה. והסדר בזה – שהראשון מלא והשני חסר, וכיון שלגבי ענינים מסויימים נחשב תשרי חודש הראשון, ולגבי ענינים מסויימים נחשב ניסן חודש הראשון, לכן, חודש תשרי וחודש ניסן לעולם מלאים⁴.

אמנם, כיון שחדשה של לבנה אינו תשעה ועשרים יום ומחצה בלבד, אלא ישנם עוד "תשצ"ג חלקים", הנה "מפני החלקים שיש בכל חודש וחודש יתר על חצי היום, יתקבץ מהן שעות וימים, עד שיהיו מקצת השנים חדשים חסרים יתר על המלאים (ז' חסרים וה' מלאים, וזוהי שנה ש"נקראו חדשי חסרים"), ובמקצת השנים חדשים מלאים יתר על החסרים" (ז' מלאים וה' חסרים, וזוהי שנה ש"נקראו חדשי מלאים"). כלומר: בגלל החלקים של חדשה של לבנה היתרים על חצי היום, יש שנים שבהם מוסיפים עוד יום, והיום הנוסף הוא בחודש מרחשון, כך, שלמרות שע"פ הסדר (שחודש אחד מלא וחודש אחד חסר) הי' צ"ל חסר, הרי גם הוא מלא.

ונמצא, שהמעלה של "שנה שלימה" (ש"נקראו חדשי מלאים") ניכרת בחודש מרחשון דוקא, שכאשר חודש מרחשון הוא מלא, אזי

(3) בהעלותך יא, כ.

(4) ראה גם לבוש או"ח רסתכ"ח.

(1) ה"ל קידו"ה פ"ח ה"א-ו.

(2) סוכה כט, א.

יודעים שזוהי שנה שלימה (משא"כ חודש כסלו, שגם כשהוא מלא, אין זו הוכחה שזוהי שנה שלימה, שהרי גם בשנה שחדשי' הם כסדרן, אחד מלא ואחד חסר, יהי' חודש כסלו מלא).

ונוסף לכך ששנה זו היא שנה שלימה, בגלל שחודש מרחשון מלא ("חדשי' מלאים"), יש בה עוד מעלה — שניתוסף בה גם חודש העיבור, שלכן נקראת "שנה תמימה"¹¹, כדברי הגמרא: "תמימה, לרבות את חודש העיבור". ונמצא, שמעלת שנה זו היא הן בנוגע למספר החדשים (שנה תמימה), והן בנוגע למספר הימים (שנה שלימה).

ב. והנה, בכללות הענין דקביעות החדשים — הן בנוגע לחודש מלא והן בנוגע לחודש העיבור — מודגשת ביותר גודל מעלת עבודת האדם: כל עניני התורה תלויים בעבודת האדם, שבה תלויים כל ההמשכות כו', אבל, זהו רק כאשר העבודה היא ע"פ התורה, ובלאו הכי, חסר גם בענין ההמשכה כו'. וכמובן ממ"ש' "אם בחוקתי תלכו (שתהיו עמלים בתורה) ואת מצוותי תשמרו" (קיום המצוות), אזי "ונתתי גשמיכם בעתם גו'" — השפעות גשמיות, ועד "ואולך אתכם קוממיות"¹² — השפעות רוחניות, ונמצא, שכל ענין ההשפעה וההמשכה תלוי בקיום התומ"צ;

אבל בנוגע לענין קביעות החדשים — איתא בגמרא "אתם אפילו שוגגין, אתם אפילו מזידין כו'", היינו, שגם כאשר קידוש החודש ע"י ב"ד הי' בטעות, בשוגג, שבכלל צריך כפרה גם בשוגג¹³, או באונס ("אנוסים"¹⁴), ש"רחמנא פטרי"¹⁵, אבל "כמאן דעביד לא אמרינן"¹⁶, ואפילו במזיד, אזי החודש מקודש, ולא רק למטה, אלא גם למעלה, כמארז"ל¹⁷ שכאשר מלאכי השרת שואלים אצל הקב"ה אימתי יו"ט, אומר להם הקב"ה, אני ואתם נלך ונשאל לב"ד של מטה כו', והיינו, שבנוגע לקידוש החודש מודגש יותר ענין עבודת האדם, שלכן פועלת פעולה גם כאשר אינה ע"פ תומ"צ¹⁸.

וכללות החילוק בין מצות קידוש החודש לשאר המצוות הוא בדוגמת החילוק בין עבודת בעלי תשובה לעבודת הצדיקים — שעבודת הצדיקים היא רק בקיום התומ"צ, שמתנהגים ע"פ השו"ע כו', משא"כ

(5) בהר כה, ל.
 (6) ערכין לא, א.
 (7) ר"פ בחוקתי (ובתו"כ ופרש"י).
 (8) שם, יג.
 (9) ר"ה כה, א.
 (10) פרש"י שבועות ב, א (ד"ה תולה).
 (11) רמב"ם הל' קידוש החודש ספ"ב.
 (12) ב"ק כה, סע"ב. וש"נ.
 (13) ירושלמי קידושין פ"ג ה"ב. גיטין פ"ז ה"ו.
 (14) שמו"ר פט"ו, ב. דב"ר פ"ב, יד.
 (15) ראה המשך תער"ב ח"ג ע' א'תג.
 פרש"י נח ט, ה.

הוספה

א

ב"ה, כבי מ"ח תשי"ח
 ברוקלין

שלום וברכה!

במענה למכתבו מ"ח מ"ח, והקודמו, בו כותב אשר למרות שהתפקיד היומי הוא לפרסם ולהפיץ היהדות בכלל ותורת החסידות בפרט, בלבנות אחב"י, רואה הוא שאין מקבלים דבריו שמדבר אליהם אודות זה, ולכן אינו רואה בשיחות אלו כל תועלת, ואפשר גם ההיפך ח"ו,

והנה בכלל הפצת רעיון והנהגה לא תמיד הוא ע"י דבור דוקא, שהרי דוגמא חיי' להנהגה והרעיון פועלים עוד יותר מאשר דבור ובפרט כשלאחרי שמשמלים בחייו בעצמו כל תוצאות בענין זה באים אחרי כן בדבור עכ"פ ראשי פרקים בהענין,

ובכלל הדבור הנ"ל בענינים כאלו טוב יותר לא בדרך מחלוקת אפילו לא בדרך שקו"ט, כן מבלי להקשות על הנהגות אחרות, שבמילא מעוררים בזה שמשיחים עמו רגש של נצחנות, כי אם רק להציע השקפת עולמו שלו או פרטי הרעיון אודותו מדברים והנהגות הבאות כתוצאה מזה, להבהיר את הדבור עוד יותר ע"י דוגמאות מחיי פלוני או פלוני בדורות שעברו ולפעמים קרובות יש למצוא כזה גם בחיי אלה שבדורנו זה,

מובן שבהנ"ל ובכל כיו"ב צריך לשלול מעיקרא המחשבה שלא תועיל השיחה או הדבור כיון שזהו ממעט את הפעילות שבדבור, וזה שמדבר עמו מרגיש את זה תומ"י ומנצל את החלישות לאי קבלתו את הדבור אליו,

ואם בכל אחד ובכל סביבתו כל הנ"ל מתאים הוא עאכו"כ בזה שמדריך הוא, ז.א. שיש לו כשרון בהשפעה ומדריך הוא למסגרת אשר יסודה וכל קיומה תלוי בהענין דקבלת עול, ז.א. מילוי הפקודה עד תכליתה מבלי לשאול מראש טעמים שלה, ולמרות זה למלאותה בחיות ובמרץ הכי גדול,

ואם בנוגע לפקודתו של בשר ודם כך הוא עאכו"כ בפקודת ממה"מ הקב"ה שהיא המצוה דהוכח תוכיח את עמיתך, ובביאור חז"ל אפילו מאה

א

דהוכח תוכיח את עמיתך: קדושים יט, יז.

"יום ג' שהוכפל בו כי טוב" (ועד"ז בשנה זו, שיי"ט כסלו חל ביום הששי, שגם בו נאמר ב"פ טוב⁷⁴):

לכאורה אינו מובן: הרי גם ה"טוב" הראשון, להיותו "טוב" שנאמר בתורה, הוא טוב אמיתי ושלם, וא"כ, מה מוסיף ה"כי טוב" השני על "כי טוב" הראשון?

אך הענין הוא — שטוב הראשון הוא באופן של אור ישר, ואח"כ ניתוסף טוב השני שהוא באופן של אור חוזר, שזהו עולם של "כי טוב" בפני עצמו.

וזוהי ההדגשה שיי"ט חל ביום ג' שהוכפל בו כי טוב — כיון שהגילוי של פנימיות התורה (ענינו של י"ט כסלו) קשור עם אור חוזר דוקא.

וענין זה קשור גם עם מ"ש בפרשת השבוע⁷⁵ "ויתן לך האלקים גו", ומפרש רש"י, "יתן ויחזור ויתן":

לכאורה אינו מובן⁷⁶: מהו הצורך ש"יחזור ויתן" — הרי גם הנתנה הראשונה היא באופן ש"כל הנותן בעין יפה הוא נותן"⁷⁷, ובפרט כאשר מדובר אודות הנתנה מלמעלה, שאינה כמו הנתנה למטה, שמצד כמה מניעות והגבלות אינו יכול ליתן לכתחילה כל מה שרוצה ליתן, משא"כ למעלה שאין מניעות ועיכובים כלל, שהרי "מי יאמר לך מה תעשה"⁷⁸, כך, שבנתנה הראשונה ניתן כבר הכל, ומהו הצורך ש"יחזור ויתן"?

אך הענין הוא⁷⁶ — שהנתנה הראשונה היא באופן של אור ישר, שכל זה הוא מצד סדר השתלשלות, ולאח"ז ישנו גם הענין ד"יחזור ויתן", שבא ע"י עבודת התשובה, שחוזר מדרכו הרעה, עד ש"זדונות נעשו לו כזכיות", שע"ז ממשיכים אור חוזר מבחי' שלמעלה מסדר השתלשלות, למעלה מאור ישר, כך, שזוהי נתנה חדשה ("ויחזור ויתן"). וכאמור, זהו גם ענינה של פנימיות התורה, ולכן, כאשר פנימיות התורה תהי' באופן של הפצה, אזי קא אתי מר דא מלכא משיחא⁷⁹.

* * *

י. מאמר (כעין שיחה) ד"ה ויזרע יצחק גו' — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א.

* * *

(73) אג"ק שלו ח"א ע' צח ואילך. וש"נ בתחלתה (תו"מ חל"ח ע' 229 ואילך). וש"נ (נעתק ב"היום יום" יט כסלו).
 (74) בראשית א, כה, שם, לא.
 (75) כז, כח.
 (76) ראה גם שיחת ש"פ תולדות תשכ"ד בתחלתו. ובכ"מ.
 (77) ב"ב נג, רע"א. וש"נ.
 (78) ע"פ איוב ט, יב. קהלת ח, ד.
 (79) ראה אגה"ק דהבעש"ט (כש"ט בתחלתו. ובכ"מ).

עבודת בעלי תשובה, שפועלת שגם ענין שהוא היפך התומ"צ נתהפך לתומ"צ — "זדונות נעשו לו כזכיות"¹⁶ (אם התשובה היא כדבעי — תשובה שלימה ותשובה עילאה), וכן הוא בקידוש החודש, שגם כאשר ב"ד הם שוגגין ואפילו מזידין, פוסקת התורה שעל ידם מקודש החודש.

ג. וענין זה נוגע גם לזמן הזה:

אע"פ שבזמן הזה אין מקדשים את החדשים ע"פ הראי', אלא סומכים על החשבון שנקבע ע"י הלל עד שיבוא משיח, מ"מ, ישנו גם הענין דברכת החודש (בשבת שלפני ר"ח), שהוא זכרון לקידוש החודש ע"י ב"ד¹⁷.

והרי זכרון ע"פ תורה אינו זכרון בעלמא, אלא באופן שע"ז חוזר ונפעל הענין עוה"פ, כפירוש האריז"ל¹⁸ על הפסוק¹⁹ "הימים האלה נזכרים ונעשים", שכאשר "נזכרים", אזי "נעשים" עוה"פ, ומזה מובן גם בנוגע לזכרון דקידוש החודש ע"י ברכת החודש, שע"ז נעשה הענין דקידוש החודש, כך, שאע"פ שבחיצוניות נקבע החודש ע"פ החשבון של הלל, הנה בפנימיות הרי זה ענין שנעשה ע"י עבודת האדם.

ועד — כפי שמודגש בקביעות שנה זו — שע"י עבודת האדם פועלים שתהי' שנה שלימה ושנה תמימה, שנה שהיא כלי מתאימה לקבל את כל המשכות שלמעלה באופן של שלימות ותמימות, ועד להשלימות והתמימות האמיתית — ביאת משיח צדקנו, שיבוא ויגאלנו בשנה זו, ובשנה זו גופא — בעגלא דידן, אמן כן יהי' רצון.

* * *

ד. האמור לעיל שע"י עבודת האדם פועלים שתהי' שנה שלימה ושנה תמימה — הרי זה בנוגע להשלימות בענין הזמן, ובלשון חז"ל²⁰: "ישראל דקדשינהו לזמנים"; וכן הוא גם בנוגע לענין המקום — שע"י עבודת האדם פועלים שלימות ותמימות בענין המקום.

ובהקדים — שכללות ענין העבודה הוא במקום, כמ"ש באדם הראשון "ויניחהו בגן עדן לעבדה ולשמרה"²¹, לעבד את הגן כו', וגם לאחר שאדה"ר גורש מג"ע, נשלח "לעבוד את האדמה אשר לוקח משם"²², ושם צריכה להיות עבודתו — לעשות לו ית' דירה בתחתונים²³.

(16) יומא פו, ב.
 (17) ראה לקו"ש ח"ט ע' 187 ואילך.
 (18) ראה גם תו"מ ח"ל ע' 119. וש"נ.
 (19) ראה רמ"ז בס' תיקון שובבים. הובא ונת' בס' לב דוד (להחיד"א) פכ"ט.
 (20) אסתר ט, כח.
 (21) ברכות מט, א.
 (22) שם ג, כג.
 (23) ראה תנחומא בחוקותי ג. נשא טז. ב"ר ספ"ג. במדב"ר פי"ג, ו. תניא רפ"ו. ובכ"מ.

שזהו מעמד ומצב ללא העלם והסתר, ואדרבה כו', "אתה עתה ברוך ה'" (כנ"ל ס"ה) — בדוגמת פנימיות התורה.

וכל זה נמשך אח"כ אצל יעקב, שאצלו הי' הענין ד"מטתו שלימה", באופן של ריבוי בנים, והיינו, שאע"פ שבגבי יצחק נאמר⁵⁵ "וארבה את זרעו ואתן לו את יצחק", הרי עיקר הענין של ריבוי בנים בגלוי נפעל ע"י יעקב.

ח. עפ"ז יש לבאר גם השייכות של יצחק עם המעמד ומצב דלעתיד לבוא — ובהקדים:

איתא בגמרא⁵⁶ שלעתיד לבוא יאמרו ליצחק דוקא "כי אתה אבינו"⁵⁷. וטעם הדבר שיאמרו זאת ליצחק דוקא, ולא לשאר האבות — כי, עבודתו של יצחק היתה באופן המתאים להגילוי דלעתיד לבוא, ולכן, כאשר ענין זה יהי' בגילוי אצל כל בני, אזי יאמרו "ליצחק" דוקא "כי אתה אבינו"⁵⁸. וענין זה מתאים גם עם המובא בפירוש רש"י⁵⁹ "אע"פ שלא מצינו במקרא שייחד הקב"ה שמו על הצדיקים בחייהם לכתוב אלקי פלוני. . . כאן ייחד שמו על יצחק, לפי שכהו ענינו וכלוא בבית, והרי הוא כמת, ויצה"ר פסק ממנו" — כך, שעוד בחייו היתה עבודתו כמו ב"עולם הבא" (לעתיד לבוא).

ועפ"ז יובן גם הטעם שיצחק רצה לברך את עשו דוקא:

מבואר בתורה אור⁶⁰ בענין "כי ציד בפיו"⁶¹, שאצל עשו היו ניצוצות קדושה נעלים כו', ולכן רצה לבררם כו', שזהו כללות ענין עבודת הבירורים, שקשור עם ענין המעשה (בניגוד ליעקב שענינו תלמוד — "יושב אהלים"⁶²).

והנה, ידוע שלעתיד לבוא יהי' "מעשה גדול"⁶³, ולא כמו עכשיו ש"תלמוד גדול". ואף שגם עכשיו יש מעלה בזבולון (תומכי תורה) על ישכר (לומדי תורה) — הרי המעלה דזבולון עתה היא בגלל ש"תורתו של ישכר ע"י זבולון היתה"⁶⁴; משא"כ לעתיד לבוא, שאז תהי' מעלת המעשה (זבולון) מצד עצמו.

וכיון שעבודת יצחק היתה באופן המתאים למעמד ומצב דלעתיד

ודוגמתו בעבודת האדם — שאין צורך לפעול מציאות חדשה, כי אם להסיר את ההעלם וההסתר של הגוף ונפש הבהמית (ע"י הכחות שניתנו לו מלמעלה לפעול זאת), ואז מתגלה אור הנשמה, ופועל בהגוף להיות כלי לקלוט את האור האלקי ולהתאחד עמו, ועד שיורגש אצלו לא רק ש"הוי' הוא האלקים"³⁵, שהם "כולא חד"³⁶, אלא ש"אין עוד מלבדו"³⁵, היינו, שכל המציאות שלו היא אלקות, כך, שלא זו בלבד שהגוף אינו מנגד לעבודה, אלא אדרבה, שנעשה מסייע כו', וע"ד האמור לעיל (ס"ב) ש"זדונות נעשו לו כזכיות".

ה. וע"פ הידוע ש"מעשה אבות סימן לבנים"³⁷, והיינו, שהנתינת-כח על כל עניני בני"ה היא מהאבות, הרי מובן, שכן הוא גם בענין הנ"ל: ובהקדים³⁸ — שענינו של אברהם, מדת החסד, הו"ע הנתינת כח מלמעלה, שזהו מצד מדת החסד; ולאח"ז בא ענינו של יצחק, קו העבודה — כללות ענין העבודה מלמטה למעלה; ולאח"ז בא ענינו של יעקב — הפירות שבאים מיצחק, שהרי ענינו של יעקב הוא ש"מטתו שלימה"³⁹.

ועבודתו של יצחק — שזהו כללות ענין העבודה מלמטה למעלה — התבטאה בחפירת בארות, שענינה הוא הסרת ההעלם וההסתר כו', ומה גם שכללות ענין הבאר הוא באופן שנביעת המים היא מלמטה למעלה.

וזהו ענין "מעשה אבות סימן לבנים" — שעבודתו של יצחק בחפירת הבארות מהוה נתינת כח לכאו"א מישראל, שלא יטען שאין ביכלתו להגיע לאור הנשמה, בה בשעה שהיא בהעלם והסתר מצד התלכשותה בגוף ונה"ב שמכסים ומעלימים על אור הנשמה, כי, יצחק פתח וסלל כבר את העבודה של הסרת ההעלם וההסתר ע"י חפירת הבארות, ועי"ז נתן גם לו את הכח להסיר את ההעלמות וההסתרים על אלקות, וכדברי המשנה במסכת עדיות⁴⁰: "האב זוכה לבן כו'" (בחמשה דברים), וכמו"כ מורישים ה"אבות" את כל עניניהם לבניהם אחריהם, וע"ד מ"ש רבינו הזקן בתניא⁴¹ בנוגע למשה רבינו, ש"אפס קצהו ושמץ מנהו" שייך גם לכאו"א מישראל, וכן הוא גם בנוגע לעניני האבות (אע"פ שרבינו הזקן מדבר אודות משה רבינו שהוא מ"שבעה רועים"⁴², והרי אין זה ענינם של האבות).

ונוסף על הנתינת כח — הרי זה מהוה גם הוראה:

(35) ואתחנן ד, לה. (36) ראה זהר ח"א יב, סע"א. ח"ב כו, ב. (37) ראה תנחומא לך לך ט. ב"ר פ"מ, ו. (38) ראה גם תו"א ותו"ח ריש פרשתנו. (39) ויק"ר פל"ו, ה. פרש"י ויחי מזו, לא. ועוד. (40) פ"ב מ"ט. (41) פמ"ד. (42) סוכה נב, ב. וראה תניא רפמ"ב.

(55) יהושע כד, ג. (56) שבת פט, ב. (57) ישע"י סג, טז. (58) ראה גם תו"א פרשתנו יז, ג. כ, ד. (59) ויצא כח, יג. (60) שם כ, ב ואילך. (61) פרשתנו כה, כח. (62) שם, כז ובפרש"י. (63) ראה תו"מ סה"מ כסלו ע' קצה. וש"י. (64) פרש"י ברכה לג, יח.

כשם שיצחק שלח את עבדיו לחפור בארות — כך צריך כאו"א מישראל לשלוח את "עבדיו", כחות נפשו, הכח של מסירות נפש וקבלת עול, ולהסיר על ידם את כל ההעלמות וההסתרים של הגוף ונה"ב.

וכשם שאצל יצחק הי' תחילה מעמד ומצב של מריבה, "ויריבו גו"⁴³, אבל סוכ"ס נעשה מעמד ומצב ש"לא רבו עלי"⁴⁴, ולא עוד אלא שיסייעו לו, וכרתו עמו ברית, באמרם "אתה עתה ברוך ה'"⁴⁵ — כך גם אצל כאו"א מישראל, שאע"פ שבתחילה יש לו מנגידים, הנה סוכ"ס מתהפכים גם הם ומסייעים לו.

ו. והנה, ידוע שכל ענין שישינו בעבודת האדם, ישנו גם בתורה, שהרי "אסתכל באורייתא וברא עלמא"⁴⁶, וקאי לא רק על עניני העולם (כפי שמפרשים בפשטות), הן בעוה"ז והן לעת"ל, אלא גם על כל הענינים שבעבודת האדם, שכולם נלקחים מהתורה, ועד"ז בעניננו, שכללות הענין דעבודת אברהם יצחק ויעקב, ישנו גם בתורה.

והענין בזה:

נתבאר לעיל (ס"ה) שענינו של אברהם הו"ע ההמשכה מלמעלה למטה, ולאח"ז באה עבודת יצחק, שזוהי העבודה מלמטה למעלה, לבקוע את כל ההעלמות וההסתרים, עד שנעשה מעמד ומצב שאין מנגידים כו'.

ודוגמתו בתורה — שענינו של אברהם, מלמעלה למטה, הוא כמו שמלמדין את כל התורה כולה לתינוק שנמצא במעי אמו⁴⁷, שלימוד זה אינו בכח עצמו, אלא מה שנותנים לו מלמעלה, וע"ד שמצינו באברהם אבינו שבהיותו בן ג' שנים⁴⁸ לימדוהו כליותיו⁴⁹, והרי מובן שבהיותו בן ג' שנים לא הי' שייך ליגיעה בהבנת והשגת התורה, כך, שזהו לימוד שבא מלמעלה; ולאח"ז ישנו ענין התורה כפי שהיא מלמטה למעלה, שזהו הלימוד באופן של יגיעה, וכמארז"ל⁵⁰ "יגעתי ומצאתי", משא"כ ללא יגיעה אי אפשר להשיג את התורה.

ז. ובפרטיות יותר — יש בלימוד התורה גופא ב' אופנים: (א)

לימוד באופן של אור ישר, (ב) לימוד באופן של אור חוזר — שבא ע"י הסרת העלמות והסתרים של קושיות כו', שע"ז מתגלה אור נעלה יותר (וכמו בכללות ענין בריאת העולם וירידת הנשמה למטה — שדוקא ע"י הירידה באים לעילוי גדול יותר).

וזהו גם החילוק בין תלמוד בבלי לתלמוד ירושלמי⁵⁰ — שתלמוד ירושלמי הוא בבחי' אור ישר, משא"כ תלמוד בבלי, עליו נאמר⁵¹ "במחשכים הושיבני", בגלל ריבוי הקושיות והשקו"ט כו', אלא שדוקא ע"ז באים לגילוי אור נעלה יותר מאשר ע"י תלמוד ירושלמי.

ובכללות יותר — הרי זה החילוק בין נגלה דתורה לפנימיות התורה:

בנגלה דתורה — שנקראת בשם "אילנא דטוב ורע"⁵² — יש קושיות וסתירות כו'. ואף שע"ז נמשך גילוי אור נעלה יותר (כנ"ל) — הרי גילוי אור זה אינו מאיר עדיין (וכמודגש בכך שבנגלה דתורה לא מורגש האלקות שבזה), ויאיר רק לעתיד לבוא, בגמר הבריורים כו';

משא"כ פנימיות התורה — "לית תמן לא קושיא כו' ולא מחלוקת כו"⁵², והיינו, שבפנימיות התורה מאיר אור נעלה ביותר שלא שייך בו ענין של העלם כו', שזוהי מעלת אור חוזר כפי שכבר מאיר בגילוי לאחרי בקיעת ההעלם והסתר.

ועפ"ז יש לבאר מעלה נוספת בפנימיות התורה — שגם כאשר האדם הלומד אינו כדבעי, הנה "המאור שבה מחזירו למוטב"⁵³, ולא כמו בנגלה דתורה, שכאשר האדם הלומד אינו כדבעי, הנה עז"נ⁵⁴ "ולרשע אמר אלקים מה לך לספר חוקי גו'", והיינו לפי שענינה של פנימיות התורה הוא כמו האור חוזר שמאיר בגילוי לאחרי ביטול כל ההעלמות וההסתרים, שלכן, המאור שבה מחזירו למוטב, שיתהפך לקדושה.

ולמעיר, שמחד גיסא הנה לימוד פנימיות התורה דורש הכנה יותר מאשר לימוד נגלה דתורה, לא מיבעי בדורות הראשונים, שאז היתה דרושה הכנה גדולה ביותר ללימוד פנימיות התורה, אלא אפילו בדורות האחרונים יש צורך בהכנות מסוימות כו'; אבל ביחד עם זה, מפורש ברעיא מהימנא (ממשה רבינו) ש"לית תמן לא קושיא כו' ולא מחלוקת כו'", כך, שאין מקום להעלמות והסתרים כו', ולכן פועל "המאור שבה" ש"מחזירו למוטב" (ולא כמו נגלה דתורה, שמצד ההתלבשות באילנא דטו"ר, ישנם העלמות והסתרים כו', ולכן נאמר "ולרשע גו' מה לך לספר חוקי גו'").

וב' אופנים הנ"ל בלימוד התורה הם בדוגמת ב' האופנים בחפירת הבארות שמצינו אצל יצחק: הבארות שרבו עליהם, שזהו מעמד ומצב של העלם והסתר — בדוגמת נגלה דתורה; והבאר ש"לא רבו עלי"⁵⁵,

(50) להעתיק הערה 9 מחל"ט ע' 434 !
 (51) איכה ג, ו. וראה סנהדרין כד, א.
 (52) זח"ג קכד, ב (ברע"מ). הובא ונת' קה"ע שם.
 (53) ראה פתיחתא דאיכ"ר ב ובפ"י יפה ענף שם. ירושלמי חגיגה פ"א ה"ז ובפ"י קה"ע שם.
 (54) תהלים נ, טז. וראה הל' ת"ת לאדה"ז בתניא אגה"ק סכ"ו. ובכ"מ.
 (55) פ"ד ה"ג. וש"נ.

(43) פרשתו כו, כ"כא.
 (44) שם, כב.
 (45) שם, כט.
 (46) זח"ב קסא, ריש ע"ב.
 (47) נדה ל, ב.
 (48) נדרים לב, סע"א.
 (49) ב"ר פס"א, א.
 (50) רש"י, פ"ד ה"ג.